

CXL. JULIANUS. « Et a Propheta ergo, et ab Apostolo, in exemplum adductus est figulus, nihil aliud præbiturus, quam comparationis officium; non tamen ut tam viles apud Deum esse homines indicentur, quam argilla est in fornace et orbe figulorum. Absoluta hac expositione quam præmisimus, admonemus secundum interpretationem recentem in eodem loco aliud relucere. « Rorate, inquit, » coeli desuper, et nubes pluant justum; aperiatur terra, » et germinet Salvatorem; et justitia oriatur simul: ego » Dominus creavi eum. Væ qui contradicit factori suo, » testa de samis terræ: numquid dicit lutum figulo suo: » Quid facis? et opus tuum absque manibus est? » Quibus verbis etsi secundum historiam Cyrus rex, secundum prophetiam tamen incarnatio Salvatoris exprimitur; qui quoniam erat de virgine nasciturus, Judæorum et omnium infidelium obstinatio convenitur, ne sint signis fidelibus perduelles. Cum enim præmisisset, « Aperiatur terra, et » germinet Salvatorem, et justitia oriatur simul: ego Do- » minus, inquit, creavi eum. »

AUGUSTINUS. Dic mihi quibus operibus hoc meruit homo Christus Jesus; et qua justitia Dei solus hoc meruerit, aude garrere; aut si non audes, tandem gratiam sine meritis confitere, non solum remittentem peccata homini, verum etiam in natura humana justitiam sancto Spiritu facientem. Non enim et homini Christo gratia peccata dimisit, aut non eum gratia talem fecit, ut ab initio semper esset bonus, sicut ab initio semper Dei Filius. Prorsus, sicut admoniti sunt, qui in eremo serpentum morsibus lethaliter vexabantur², ut illum qui in signo exaltatus fuerat, attenderent, ne perirent: ita sunt admonendi, qui vestris disputationibus venenantur, ut Christum attendant, et in illius hominis mediatoris justitia gratiam sine meritis vi-

¹ Isai. 1, 16 et seqq. — ² Num. XLV, 8-15.

deant, unde a se vestri oris virus excludant. Denique in verbis Prophetæ, etiam secundum recentem interpretationem quam commemorasti ubi evidentius prophetatus est Christus, non inde assumpsisti unde disputares, nisi quod ex virgine natus est, quia dictum est, « Aperiatur terra, et germinet » Salvatorem: » de justitia vero ejus, quæ hic pariter prænuntiata est, nihil dicere voluisti, cum tu verba ipsa prophetica proposueris, ubi ait, « Rorate coeli desuper, et nubes pluant » justum; aperiatur terra, et germinet Salvatorem, et » justitia oriatur simul. » Dic mihi quem justum nubes pluerunt, nisi quia Prophetæ et Apostoli Christum prædicaverunt, qui ex ipso virginis utero cum justitia natus est? Unde cum dictum esset, « Aperiatur terra, et germinet Sal- » vatorem: » mox additum est, « Et justitia oriatur simul. » Ac per hoc, ea gratia fiunt justii homines qui renascuntur in Christo, qua gratia justus homo natus est Christus. Sicut ergo exemplum est vitæ, ut eum imitando juste agamus: ita est etiam exemplum gratiæ, ut in eum credendo inde nos fieri speremus justos per ipsum, unde factus est ipse, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio, ut quemadmodum scriptum est, « Qui gloriatur, in Domino gloriatur¹. » Quoscumque itaque dente mortifero momordistis, hunc justum intueantur, et sanabuntur: hoc est, inde se credant accipere justitiam, unde Christo est innata justitia; et ideo non in suo arbitrio, nec in suo merito, sed in Domino gloriantur.

CXLI. JULIANUS. « Ante terra aperitur in germen, quam opera colentis semen accipiat: quod in puerperio virginis approbatur, quæ munere matris officium prævenit et exclusit uxoris. Quod ergo in usu non erat, id facturum se Deus omnipotens pollicetur; et addit, præ-

¹ 1 Cor. 1, 30 et 31.

videns infidelium multitudinem : « Væ qui contradicit fictori suo, testa de samiis terræ. » Id est, væ his qui Deo promittente, foetam fieri virginem non potuisse contendunt : cumque ipsi totidem licet de seminibus a Deo institutis, tamen interveniente Dei potentia, in visceribus fingantur maternis, obstipo studio affirmant, nequivisse carnem sine ministerio viri ex carne virginis fabricari. Tale est igitur quod vos, o pervicaces, non putatis me id facere potuisse, ac mihi de rei difficultate præscribitis, cum vos ipsos manibus meis constet effectos; quale, si lutum figulo suo, cum ab eo tractatur, diceret, Non habes manus; quibus tunc in vas aliquod formabatur. Ita ergo et vos, qui inquiritis quis filium virgini dederit sine viri semine, cognoscite eundem esse qui vos fecit ex semine. Sed jam quoniam Scripturis sanctis expositio varia licet, utraque tamen pia et religiosa concinuit, primus terminetur liber : suo tamen fine commonens, ut opifex nascentium Deus credatur, innocentium tutor, catholicorum remunerator, Manichæorumque damnator. »

AUGUSTINUS. Ut sciant, qui intelligenter legunt, quemadmodum conatus fueris verba apostolica obnubilare clara; et recta pervertere, huic disputationi tuæ ex eadem oportet Apostoli disputatione respondeam¹. Volens igitur beatus Paulus ostendere, quod ea quæ promisit Deus, potens est et facere; ubi maxime gratia commendatur, cujus estis inimici : neque enim in potestate hominum est, ut Deus impleat quæ promisit, et non in ipsius qui promisit : volens ergo id ostendere, « Non potest, inquit, excidere » verbum Dei : non enim omnes qui ex Israël, hi sunt » Israël; neque quia sunt semen Abraham, omnes filii; » sed in Isaac vocabitur tibi semen : hoc est, non hi qui » filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur

¹ Beda et Florus, ad Rom. ix.

» in semen. Promissionis enim verbum hoc est; ad hoc » tempus veniam, et erit Saræ filius¹. » Tene in mente filios promissionis, quoniam qui promisit potens est et facere². « Non solum autem, inquit, sed et Rebecca ex » uno concubitu habens Isaac, patris nostri : cum enim » nondum nati fuissent, aut aliquid egissent boni vel » mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, » non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major » serviet minori³. » Et hic tene in mente electionem non ex operibus, quam quodam modo exposuit Propheta posterior; quod subjungens Apostolus ait : « Sicut scriptum est : Jacob dilexi, Esaü autem odio habui⁴. »

Hic occurrit quæstio, quæ perturbare posset non intelligentes altitudinem gratiæ : eamque sibi ipse proponens, ait, « Quid ergo dicemus, numquid iniquitas est » apud Deum? absit⁵. » Et ut doceret quod dixit, absit : Moyses⁶ enim, inquit, dicit : « Miserebor cui misertus » ero, et misericordiam præstabo cui misericors fuero. » Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est » Dei⁷. » Hoc si attenderes, non extolleres contra gratiam merita voluntatis : ubi audis, Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Non ergo ideo misertus est Deus, quia voluit et cucurrit Jacob; sed ideo voluit et cucurrit Jacob, quia misertus est Deus. « Paratur enim voluntas a Domino⁸ : » et, « A Domino gressus hominis diriguntur⁹, et viam ejus volet¹⁰. » Deinde quia propter Jacob dicta est ista sententia generalis : « Non volentis, » neque currentis, sed miserentis est Dei¹¹ : » datur etiam exemplum de Pharaone, propter id quod dictum est : « Esaü autem odio habui, » et subjicitur, « Dicit enim

¹ Rom. ix, 6. et seqq. — ² Id. iv, 21. — ³ Id. ix, 10. et seqq. — ⁴ Ibid. 13, et Malach. 1, 2. — ⁵ Rom. ix, 14. et seqq. — ⁶ Forte Moysi. — ⁷ Beda et Florus. — ⁸ Prov. viii. — ⁹ Psal. vi, 23. — ¹⁰ Rom. ix, 16. — ¹¹ Ibid. 13.

» Scriptura Pharaoni, quia ad hoc te excitavi, ut ostendam in te virtutem meam, et ut annuntietur nomen meum in universa terra¹. » Post hæc ad utrumque concluditur : « Ergo cujus vult miseretur, et quem vult, obdurat : sed miseretur utique secundum gratiam, quæ gratis datur, non meritis redditur²; » obdurat autem secundum iudicium, quod meritis redditur. De massa quippe damnata facere vas in honorem, manifesta est gratia : facere autem inde vas in contumeliam, iustum iudicium est. Hinc jam subjiciens verba eorum, quibus hoc displicet, ait : « Dicis itaque mihi, quid adhuc conqueritur? Nam voluntati ejus quis resistit? » Eosque cohibens : « O homo, inquit, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit, Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam³? » Vide si non consonat superioribus suis, et dissentit a tuis : qui putas hoc dictum secundum merita voluntatum, contra id quod ipse ait, « Cum enim nondum nati essent, nec aliquid egissent boni vel mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori⁴; » et contra id quod ipse ait, « Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei⁵. » Nec solum contra hæc quæ præcesserunt, verum etiam contra illa quæ subsequuntur. Vasa quippe iræ dicit⁶, quæ sunt perfecta in perditionem; quod injustum esset, nisi omnibus ex uno in condemnationem venientibus jam damnata massa esset⁷ : Et vasa dicit misericordiæ, quæ præparavit in gloriam : ad misericordiam quippe gratuitam, non debitam, pertinet de massa damnata vasa in gloriam præ-

¹ Rom. ix, 17. — ² Ibid. 18. — ³ Ibid. 19 et seqq. — ⁴ Ibid. 11 et seqq. — ⁵ Ibid. 16. — ⁶ Ibid. 22 et 23. — ⁷ Beda et Florus ad Rom. ix.

parare; non solum ex Judæis, sicut dicit; sed etiam ex Gentibus, propter quod ponit testimonium de Osee propheta, « Vocavi non plebem meam, plebem meam; » et de Isaïa, « Propter Israël reliquiæ salvæ fient¹. » Ut autem essent istæ reliquiæ², gratia Dei factum esse testimonio sequente docet, per eundem Prophetam dicentem, « Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen³. »

Deinde ostendit Gentes ex fide apprehendisse justitiam : Israël autem ideo non apprehendisse, quia non ex fide, sed tanquam ex operibus. Fides enim habet, quod aliquanto post dicit : « Quoniam omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit⁴. » Ad quam salutem pertinet, ut opera bona et justitia nobis ex Deo sint, non ex nobis. Propter quod, de illis qui non ex fide, sed tanquam ex operibus offenderunt in lapidem offensionis, sequitur, et dicit : « Fratres, bona voluntas quidem cor dis mei, et deprecatio ad Deum pro illis in salutem; » testimonium enim perhibeo illis, quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Ignorantes enim Dei justitiam et suam justitiam quærentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti⁵. » Quod omnino et vos facitis : justitiam quippe vestram vultis constituere, cui Deus secundum merita retribuatur gratiam; nec vultis gratiam Dei præcedere, quæ vos faciat habere justitiam.

Deinde connexa sibimet serie disputationis, ad illud pervenit, ubi ait, « Dico ergo : numquid repulit Deus plebem suam? Absit : nam et ego Israëlita sum, ex semine Abraham, ex tribu Benjamin : non repulit Deus plebem suam, quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversus Israël? Domine, prophetas tuos occiderunt, et altaria

¹ Rom. ix, 25-27. — ² Isai. i, 9. — ³ Beda et Florus ad Rom. ix, 30 et seqq. — ⁴ Rom. x, 13. — ⁵ Ibid. 1 et seqq.

» tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quærun-
 » animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum?
 » Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvave-
 » runt genu ante Baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ
 » per electionem gratiæ factæ sunt. Si autem gratia jam
 » non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.
 » Deinde vide quid adjungat: Quid ergo? inquit, quod
 » quærebat Israël, hoc non est consecutus; electio autem
 » consecuta est¹. Sed superius respice qualis electio, ubi
 » ait: Reliquiæ per electionem gratiæ factæ sunt: si au-
 » tem gratia, jam non ex operibus. Et hoc refert ad illud,
 » unde disputatio ista profecta est: Cum enim nondum
 » nati essent, neque aliquid egissent boni aut mali, ut se-
 » cundum electionem propositum Dei maneret; non ex
 » operibus². » Hæc est electio gratiæ, non ex operibus,
 qua fiunt vasa in honorem, ut bona opera faciant; quia
 bona opera subsequuntur gratiam, non præcedunt; quo-
 niam gratia Dei facit ut ea faciamus; nec constituamus
 justitiam nostram, sed Dei justitia sit in nobis, id est, quam
 donat Deus nobis. Cæteri vero excæcati sunt: hoc est ju-
 dicio, quo fiunt vasa in contumeliam; ex quo judicio
 dictum est, « Esäu autem odio habui³. » Ex quo judicio
 dictum est etiam Pharaoni, Ad hoc te excitavi. Unde ap-
 paret vos sic intelligentes, vel potius non intelligentes
 Apostolum, ex operibus contra gratiam velle gloriari, et
 vestram justitiam volentes constituere, justitiæ Dei non esse
 subjectos. Nos vero Deum quidem parvulorum opificem
 prædicamus; sed ex eadem massa medium locum vasis, ubi
 nec in honorem fiant, nec in contumeliam, quem non dedit
 Apostolus, non damus; quod vos faciendo evaderetis ju-
 dicio Dei, si eum tantummodo Manichæorum, et non
 omnium hæreticorum damnatorem demonstrare possetis.

¹ Rom. xi, 1-7. — ² Id. ix, 11. — ³ Id. xi, 7.

LIBER II.

Refellitur liber Juliani ad Florum secundus, qui de illis est Apostoli verbis, Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines etc. Julianum hic rejecto catholico sensu, (secundum quem Augustinus in libro 2. de Nuptiis et Concupiscentia cap. 27. ea verba de Adæ peccato generatione in omnes ipsius posteros transmissio exposuit:) frustra laborare, ut secundum Pelagianam hæresim de exemplo peccati, non in omnes posteros, sed in peccantes tantum imitatione transeuntis, intellegantur.

I. JULIANUS. Commode nobiscum ageretur. si aut apud eruditos judices negotium veritatis tueri daretur facultas; aut quia hoc interim negatur, vel nullo imperitorum obverberaremur tumultu.

AUGUSTINUS. Tales certe eruditos judices quæris, qui nisi fuerint exculti et ornati liberalibus disciplinis, neque ignoraverint quid senserint etiam hujus mundi philosophi, de tuis dictis judicare non possint. Talis hic erat Ambrosius, quem judicem si non refugis, dubitare non debes, justissime te esse damnatum. Ille enim dixit, Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in